

Člen v současné portugalštině

Iva Svobodová
ÚRJL FFMU Brno
SKRIPTA (STR. 72-94).

23.-30.BŘEZNA 2020

CÍL

- **ZAMĚŘIT SE NA POCHOPENÍ JEDNOTLIVÝCH VÝZNAMŮ ČLENU, ZKOUŠET POCHOPIT VÝZNAMY VĚT.**
- **JEDNU PREZENTACI MÁTE NA PONDĚLNÍ VÝUKU (23.3.)**
- **DRUHOU PREZENTACI MÁTE NA PONDĚLNÍ VÝUKU (30.3.)**
- **V TESTU NEBUDE TEORIE. MOHOU SE TAM ALE OBJEVIT NĚKTERÉ VĚTY Z PREZENTACÍ, ZAMĚŘENÉ PŘÁVĚ NA ČLEN, A KTERÉ SE NACHÁZÍ V ELFU (KAP. ČLEN).**

DOMÁCÍ PŘÍPRAVA - PLÁN

- 23.3. PREZENTACE 4. MORFOLOGIE – PREZENTACE K ČLENU, ČETBA KAPITOLY ZE SKRIPT
- ELF – SUBSTANTIVOS
- ELF - ČLEN

ČLEN

určitý: ***o/a turista, o/as pianistas***

neurčitý: ***um carro, uma casa***

eliptický: neurčitý člen v pl. - ***carros***

nulový: etiketní

- názvy obchodů: ***Papelaria***

- lematické vstupy ***ve slovníku***

- název zboží ***na etiketě***

atd.

Funkce členu

Designační = člen na základě **sémantických determinačních procesů zužuje referenční šíři podstatného jména na určitý celek. Pojmenovává tedy konkrétně nějakou skutečnost.**

Celso Cunha a Lindley Cintra v Gramática do Português Contemporâneo nazývá pojem **člen designativní (artigo designativo)**, Evanildo Becharra pak mluví o funkci aktualizační (valor atualizador).

a/uma/-

Funkce členu

Člen však může také mít funkci kontextovou (dle E. Bechary *valor contextual*) stylová aktivita členu.

Queria falar com (-) Pedro Rodrigues.

com o Pedro Rodrigues.

styl vyšší (formální)

styl hovorový (neformální)

Člen jako prostředek nevlastní derivace

- Člen je také prostředkem tzv. **nevlastní derivace**, přemísťujícím jiný slovní druh do slovního druhu podstatných jmen.

*... o presidente da APP, Paulo Feytor Pinto, confessou não entender o **porquê** de as provas de aferição se realizarem ao «universo» de alunos [1]*

(Prezident APP, Paulo Feytor Pinto, se přiznal, že nerozumí tomu, proč jsou přijímací zkoušky stejné pro všechny studenty.)

[1] Publico - <http://ultimahora.publico.clix.pt/noticia>

Associações de professores criticam provas de aferição de português e matemática.

Stažené tvary členu určitého s předložkami DE, EM, POR, A

DE + A	= DA	A + A	= À
DE + O	= DO	A + O	= AO
DE + AS	= DAS	A + AS	= ÀS
DE + OS	= DOS	A + OS	= AOS
EM + A	= NA	POR + A	= PELA
EM + O	= NO	POR + O	= PELO
EM + AS	= NAS	POR + AS	= PELAS
EM + OS	= NOS	POR + OS	= PELOS

Stažené tvary členu NEurčitého s předložkami DE, EM, POR, A

DE + UMA = DUMA
DE +UM = DUM
DE + UMAS = DUMAS
DE+ UNS = DUNS

EM+ UMA = NUMA
EM +UM = NUM
EM + UMAS = NUMAS
EM +UNS = NUNS

A + UMA = A UMA
A + UM = A UM
A + UMAS = A UMAS
A+ UNS = A UNS

POR+ UMA = POR UMA
POR +UM = POR UM
POR + UMAS = POR UMAS
POR +UNS = POR UNS

Tvarové typy členu

- *num, numa, nuns, numas* x *em um, em uma, em uns, em umas*
- *dum, дума, duns, dumas* x *de um, de uma, de uns, de umas.*

Celso Cunha zmiňuje následující případy, kdy **se člen nepřipojuje k předložce**:

1. Předložky „**em**“ a „**de**“, **stojící před členem**, který tvoří součást **názvu díla**, se v psaném jazyce se členem **neslučují** v jeden tvar.

Camões é o autor de Os Lusíadas. [1] (*Camoes je autorem „Luzovců“*)

A notícia saiu em O Globo. [2]
„O Globo“.)

(*Tato zpráva byla publikována v*

2. To stejné platí v případě, že člen se **vztahuje ke slovesu ve tvaru osobního infinitivu (TO ALE BUDEME TEPRVE PROBÍRAT U SLOVES)**:

„*A obra atrasou-se em virtude de uns operários se terem acidentado*“ [3]

(*Stavba se opozdila, protože někteří dělníci měli pracovní úraz.*)

[1] Cunha, Celso a Cintra, Lindley (1985:157).

[2] Tamtéž.

[3] Cunha, Celso a Cintra, Lindley (1985:159).

Stažené tvary

- **obligatorní:**

- **a** *à* *ao* *às* *aos*
- **de** *da* *do* *das* *dos*
- **em** *na* *no* *nas* *nos*
- **por** *pela* *pelo* *pelas* *pelos*

- **fakultativní:**

- **de** *duma* *dum* *dumas* *duns*
- **em** *numa* *num* *numas* *nuns*

Nestažené tvary spisovné

*as armas **de uma** luxuosa arte. (...zbraně luxusního umění)*
(Baptista, 2006:20)

*as notas **de um** lamento distante. (...noty dalekého naříkání...)*
(Baptista, 2006:17)

*... textos habituais em que se fala **de uma história** que, afinal, acaba por não existir....*

(obvyklé texty, v nichž se hovoří o historii, která, nakonec nebude existovat...)

2007:41)

(Jornal de Letras,

*penso logo, irresistivelmente, que se trata ou **de um parvo** ou **de um mentiroso**.*

(hned si nevyhnutelně pomyslím, že je to hlubák nebo lhář.)
(Jornal de Letras, 2007:25)

*Nessa altura o desporto era encarado **de uma maneira** diferente. (tehdy bylo na sport nahlíženo jinak...)*

Português balado Desporto e dinheiro)

(CD,

Stažený tvar nespisovný S INFINITIVEM OSOBNÍM (BUDEME TEPRVE PROBÍRAT)

*...mas parece-me que é muito injusto, ah, algumas coisas, que estão a suceder, que é **o facto dos alunos** que frequentam colégios particulares, eh,[conseg]...**conseguirem alcançar** médias que nunca conseguiriam alcançar **na, no** ensino público.... (CD, Português balado, Vida de estudante)*

Pleonastické použití členu v konverzační pauze

Na sua opinião, **os, os, os.... homens** não necessitam usar os produtos de beleza.....**[1]**
(Podle jeho názoru ... (hmm) muži nemusí používat kosmetické přípravky.)

Olhe **o, o, o**tenho a impressão que o primeiro é o factor económico...**[2]**
(Podívejte, (hmm), já mám dojem, že ekonomický faktor je ten hlavní.)

Interessam-se mais **pelo, pelo** outro....**[3]**
(Více se zajímají... (hmm) jeden o druhého.)

Se todos se reunissem e fossem [homoge...] **uma, uma** educação homogénea, mas não...**[4]** (Kdyby všichni byli... (hmm) stejné vzdělání, pak by ne....)

[1] CD-PF; Bom senso e bom rosto.

[2] CD -PF:Bom senso e bom rosto.

[3] Tamtéž.

[4] CD-PF: A juventudE ontem e hoje.

POUŽITÍ ČLENU Z HLEDISKA TYPU KONTEXTU

Většinou se setkáváme s dělením **Eugenia Coseria**: kontextu na dva základní typy: mimojazykový a jazykový. (VIZ PŘEDCHOZÍ PREZENTACE)

1. **Contexto extralinguístico**
2. **Contexto lingüístico.** [1]

[1] Coseriu, Eugeniu (1973:282-323).

Eugenio Coseriu – jazykový kontext

Jazykový kontext (anaforický a kataforický)

*Hoje vi **um homem e uma mulher. A mulher e o homem** estavam a*

descer a rampa.

*(Dnes jsem viděl **jednoho muže a jednu ženu. Ta žena a ten muž***

scházeli dolů ulicí.)

Eugenio Coseriu – mimojazykový kontext

Může být dále dělen na kontext fyzický, empirický, přírodní, významový, historický a kulturní.

Fyzický kontext *Fecha a janela!* (Zavři okno!) (vidíme to okno)

Empirický kontext *Já veio a mãe?* (Už přišla matka?) (tzn. Víme, o čí matku jde)

Přírodní kontext *O mundo é simplesmente assim.* (Svět je prostě takový.) (to jsou obecné pojmy spadající do oblasti přírodovědecké, biologické, apod.)

Významový kontext *Meteu a cabeça na areia.* (Zahrabal hlavu do písku. Schoval se.) (význam je dán kontextově)

Historický kontext a kulturní kontext

(a segunda guerra-mundial, a União Europeia, atd)
jde o obecné pojmy spadající do oblasti historie, kultury,
apod.

Dále bychom mohli kontext dělit podle jednotlivých sfér, věd a disciplín.

M. H. de Moura Nevesová - *Guia de Uso do Português*

1. Mimojazykový kontext

(zvaný také **exofora** či situační reference)

- A. Přímý (tedy to, co vidíme)
- B. Nepřímý (to, co nevidíme, ale známe)

Přímý kontext: **A égua** tem arreios? – perguntou a.
(Neves, 2003: 391) (Má ta klisna postroj? – zeptal ižky.)

Nepřímý kontext: **O jantar de ontem no restaurante** trouxe

recordações do nosso namoro, da época em que você escreveu Hortênsia.

(Neves, 2003: 391)

(Včerejší večeře v té restauraci mi připoměla dobu, kdy jsme spolu chodili, kdy jste napsal Hortenzii.)

M. H. de Moura Nevesová - *Guia de Uso do Português*

2. **Jazykový kontext** (zvaný také **endofora** či textová reference). Nejdříve uvádíme do kontextu věc, osobu, o níž mluvíme poprvé (v češtině můžete pomoci výrazem jeden muž, jedna žena), neurčitým členem. Poté použijeme již člen určitý (odpovídající českému ukazovacímu zájm. Ten, ta)

Přímá anafora:

*Hoje vi **um** homem e **uma** mulher. **A** mulher e **o** homem estavam a*

*(Dnes jsem viděl **jednoho** muže a **jednu** ženu. **Ta** žena i **ten** muž scházeli ulici dolů)*

M. H. de Moura Nevesová - *Guia de Uso do Português*

Nepřímá anafora (asociace):

Um concerto a quatro mãos só funciona quando o roteirista e diretor tocam a mesma melodia.

(Neves, 2003: 391)

(Koncert pro čtyři ruce má úspěch pouze tehdy, když druhý a hlavní hlas hrají stejnou melodii.)

Katafora:

O dinheiro é todo meu, que ela roubou. (Neves; 2003:391)

(Ty peníze jsou všechny moje, co ona ukradla.)

3. Referenční syntagmata

Známé pojmy v obecném významu:

Porovnej:

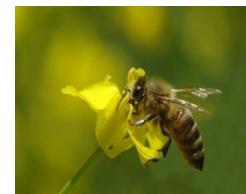
*A abelha também é usada na homeopatia
(Celek)*

(Včela je také používána v homeopatické léčbě.)

versus

Vi uma abelha (jedinivii

Uviděl jsem včelu (na kvě

Pragmatická lingvistika

Reyes, Graciela (1996).

- **Rozděluje:**
- **verbální kontext bezprostřední** (zvaný také kontext textový či ko-text) zahrnující souvislosti uvnitř právě realizovaného textu (a návaznosti na dosud realizovanou část textu, ale vyplývající i z anticipací dalších částí),
- **kontext situační** (zvaný kontext) zahrnující všechny informace odvoditelné z dané situace, ze vztahů mezi partnery, stupně jejich vzájemného poznání, ze znalostí a zkušeností, z komunikační kompetence, komunikačního kanálu, času a prostoru, apod, a
- **kontext sociokulturní (zvaný také makrokontext)** zahrnující všechny společenské a kulturní informace podmiňující jazykové vyjádření a jeho vhodnost vůči situačním podmínkám.

ČLEN - SÉMANTICKÝ OPERÁTOR DETERMINAČNÍCH PROCESŮ

O miúdo deixou de chorar.

(Chlapec přestal plakat.)

O homem não é o mesmo que dizer herói nem santo.

(Člověk není hrdina ani svatý. Volně přeloženo: Nikdo není svatý.)

O Português é um espírito muito emocional.

(Portugalci jsou velmi citliví.)

Gramática da Língua Portuguesa (1989)– determinaçní procesy

- determinaçní proces **individualizace** (operação de individuação),
- determinaçní proces **neidentifikovaných** singulárních částí (operações de extracção de partes singulares não identificadas),
- determinaçní proces **plurálních** částí (operações de extracção de partes plurais),
- determinaçní proces vyjadřující **ucelený** význam (operações sobre conjuntos encarados na sua totalidade),
- determinaçní proces vyjadřující **hromadný** význam (operações sobre conjuntos encarados colectivamente),
- determinace **negativní** (operações sobre o conjunto vazio),
- determinaçní proces spojený s **látkovými** podstatnými jmény (operações sobre massivos).

Gramática da Língua Portuguesa (2003)– determinaçní procesy

- determinaçní proces **určitosti** (*operações de definitização*),
- determinaçní proces **neurčitosti** (*operações com indefinidos*),
- determinaçní proces **jmen v množném čísle** (*operações de pluralização*),
- determinaçní proces **univerzálnosti** (*operações de quantificação universal*),
- determinaçní proces **kolektiv** (*operações sobre conjuntos encarados colectivamente*),
- determinaçní proces **negativní kvantifikace** (*operações de quantificação negativa*),
- determinaçní proces **nepočitatelnosti** (*operações sobre não contáveis*).

1. Determinační proces určitosti

- **VYJÁDŘEN TYPICKY ČLEMEM URČITÝM – O. A. OS. AS (ALE TAKÉ DEMONSTRATIVY ESTE, ESTA, ESTES, ESTAS)**

- 1. Referenční význam. **Existuje konkrétní referent:**

O livro que andavas a ler está em cima da mesa. (Kniha, kterou jsi četl, je na stole.)

*O livro que andavas a ler/esse livro não existe. (Kniha, kterou jsi četl /ta kniha neexistuje.)

- 2. Atributivní význam **Ještě neexistuje konkrétní referent – možná ale bude v budoucnu:**

A pessoa que consiga descobrir a solução deste enigma é um génio. (Ten, kdo dokáže najít klíč k této záhadě, je génius.)

A pessoa que consiga descobrir a solução deste enigma é um génio: duvido que até exista tal pessoa.

(Ten, kdo dokáže najít klíč k této záhadě, je génius, ale pochybuji, že takový člověk existuje.)

2. DETERMINAČNÍ PROCES NEURČITOSTI

- **VYJÁDŘEN TYPICKY ČLENEM NEURČITÝM – UM, UMA, UNS, UMAS (ALE TAKÉ NEURČITÝMI ČÍSLOVKAMI NEBO ZÁJMENY (ALGUM, ALGUNS, VÁRIOS, APOD.)**
- **Specifický význam neurčitého členu (existuje referent, kterého zná mluvčí, nikoliv posluchač):**
Comprei um disco de Reggiani.
(Koupil jsem si desku Reggianiho.)
- **Nespecifický (intenzionální) význam neurčitého členu (neexistuje referent, nezná jen ani mluvčí, ani posluchač)**
Quero viver numa casa de sótão.
(Chci žít v domku s podkrovím.)

Neurčitost (nespecifický význam členu)

Tázací věta zjišťovací

A Ana tem **uma casa de ?** ia?

(Má Anna **dům** u m

Oznamovací věty záporné

O João não tem **uma casa de** a.

(João nemá **dům** u m

Kondicionál

Compraria **um carro** mas não tenho dinheiro. peníze.)

(Koupil bych si **auto**, a

Slovesa vyjadřující možnosti (desejar, esperar, querer)

Podias fazer-me **um favor**

(Mohl bys pro mě udělat **lasku**

Desejaria/queria **um carro**

(Přál bych si **auto**. Chtěl bych

Některá modální slovesa (dever, poder, ter de).

Devo dizer-te **uma coisa**.

(Musím ti něco říct)

Neurčitost (specifický význam členu)

- specifický význam neurčitého členu předurčují taková slovesa faktová, která předpokládají existenci propozice – tedy sémantického referenta

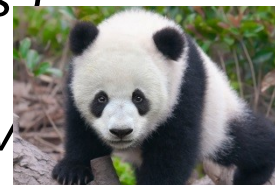
- Slovesa faktová (*achar bem, mal, detestar, compreender, saber, conhecer*)

O João conhece **uma praia linda**, perto de Melides.
(João zná jednu krásnou pláž poblíž Melides.)

UMA
PRAIA
LINDA

- dále slovesa smyslového vnímání (*ouvir, ver*)
- Os miúdos viram **uma panda** no Jardim Zoológico.
(Děti viděli v ZOO pandu.)

UMA
PANDA

- slovesa pozitivní implikativní, jako jsou (*conseguir, lembrar-se*)

Consegui arranjar **uma desculpa**.
(Podařilo se mu najít výmluvu)

UMA
DESCULPA

Neurčitost a partitivní použití členu

- **Použití v partitivním druhém pádu = Partitiv** (zkratka *PART* nebo *PTV*) je mluvnický druhý pád, který označuje „část celku“, „neurčité množství něčeho“ (např: nabrat vody, napít se vína, najíst se buchet, atd.)
- V portugalštině je **partitivním druhým pádem** konstrukce **do, da, um dos, uma das...**

O João conhece **uma das praias** lindas, perto de M...
(João zná jednu z krásných pláží...)

Bebe **do Porto**. Come **do queijo**.
(Napij se porského. Dej si sýru).

Pozor – porovnej s!!!! (NENÍ PARTITIVNÍ, NENÍ ČÁST Z CELKU)
(?) Os miúdos viram **uma PANDA** no ZOO. **1 KS**
(Děti viděly v ZOO jednu pandU.)

3. DETERMINAČNÍ PROCES PLURALIZACE

- **Neurčitá pluralizace?**
- **Určitá pluralizace** o/a
- **Určitá kvantifikace**

NEURČITÁ PLURALIZACE

BEZ ČLENU (význam: několik, některé... atd)

- Neurčitá pluralizace – neznám počet

*Vi **crianças**.* (Viděl jsem několik dětí/nějaké děti)

***Soldados** dispararam tiros* (Několik vojáků vystřelilo)

Můžete použít ve stejném významu také
várias crianças, vários soldados

URČITÁ PLURALIZACE

Určitá pluralizace (přesně identifikovatelná skupina):

*Vi **as** crianças. (viděl jsem ty děti – rozuměno určitou skupinu o určitém počtu)*

***Os** soldados dispararam tiros. (Ti vojáci (určitá skupina o určitém počtu) vystřelili....)*

Přesná kvantifikace

- Určitá pluralizace – kvantifikace pomocí číslovky

Vi duas crianças. (Viděl jsem dva)

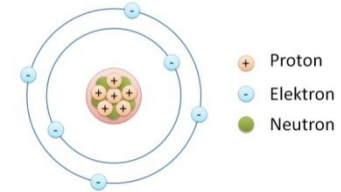
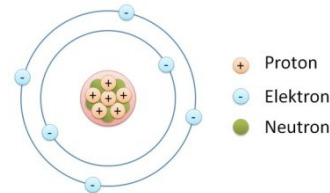
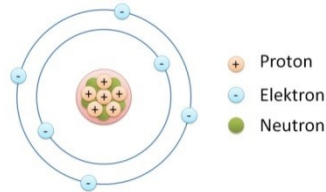
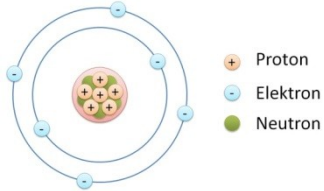
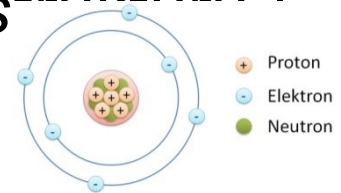
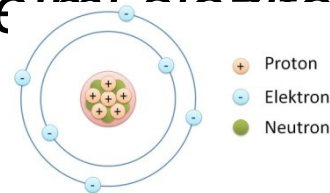
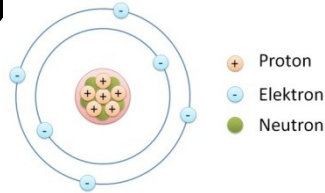
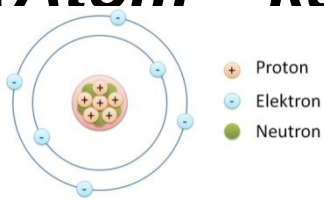
4.UNIVERZÁLNÍ KVANTIFIKACE

1. Distributivní význam „*leitura distributiva*“,
2. Nedistributivní význam „*leitura não distributiva*“
3. Obecný význam „*leitura genérica*“.

Distributivní/dělitelná kvantifikace

O átomo/ cada átomo tem uma estrutura altamente complexa.

(Atom – každý atom má velmi složitou strukturu.)

Nedistributivní/nedělitelná kvantifikace

Os músicos da orquestra convidaram um pianista.

(Muzikanti z orchestru pozvali klavíristu.)

MYŠLENO VŠICHNI, NE JEDEN PO DRUHÉM,
PROTO NEDISTRIBUTIVNÍ

SROVNEJ S:

Os músicos da orquestra deram os parabéns ao diretor.

(Muzikanti z orchestru poopřáli dirigentovi k narozeninám)

MYŠLENO VŠICHNI, JEDEN PO DRUHÉM,

Obecný význam

As baleias são mamíferos.

Velryby jsou savci.

Um pardal é uma ave.

Vrabec je pták.

O pardal é uma ave.

Vrabec je pták.

4. Obecný význam v příslovích

- *Homem prevenido vale por dois.*
Opatrnost matka moudrosti.
- *Filho de peixe sabe nadar.*
Jablko nepadá daleko od stromu.
- *Cão que ladra não morde.*
Pes, který štěká, nekouše.

Obecný význam v příslovích s neurčitým členem (porovnání)

*Nadar que nem **um** prego.
ke dnu.*

*Comer como **uma** frieira.
nezavřený.*

*Rir-se como **um** perdido.
blázen.*

*Fumar que **nem** uma chaminé.*

*Chorar **como** uma Madalena.*

*Trabalhar que **nem** um mouro.
barevný.*

*Beber que **nem** uma esponja.*

*Cair **como** uma bomba.
blesk z čistého nebe.*

*Assentar **como** uma luva.
ulitý.*

*Dormir **como** um justo.*

Padat jako kámen

Jíst jako

Smát se jako

Kouřit jako fabrika.

Plakat jak želva.

Pracovat jako

Pít jako duha.

Padnout jako

Padnout jako

Spát jako dřevo.

(Obecná podstatná jména)

Obecný význam – přirovnání se členem určitým

- *Conhecer como a palma da mão.* *Znát jako vlastní boty.*
- *Frio como o gelo.* *Zima jako v márnici.*
- *Amargo como o fel.* *Hořký jak pelyněk.*
- *Branco como a parede.* *Bílý jako stěna.*
- *Chato com a ferrugem.* *Otravný jako štěnice.*
- *Velho como a Sé de Braga.* *Starý jako Jeruzalém.*
- *Doce como o mel.* *Sladký jako med.*
- *Feia como a noite.* *Škaredá jako noc.*

- (části těla, látkové a vlastní jména)

Obecný význam bez členu

- *Arder como palha.*
 - *Calhar como ginjas.*
 - *Tremer como varas verdes.*
 - *Macio como veludo.*
 - *Claro como água.*
 - *Pesado como chumbo.*
 - *Preto como azeviche.*
 - *Falso como Judas.*
 - *Pobre como Job.*
 - *Ir-se como fumo.*
- Hořet jako sláma.*
Přijít jak na zavalanou
Třást se jako osika.
Jemný jako samet.
Jasně jako facka.
Těžký jak olovo.
Černý jako noc.
Falešný jako Jidáš.
Chudý jak Job.
Vypařit se jako dým.

(látková podstatná jména, množné číslo a vlastní jména z Bible)

5. DETERMINACE KOLEKTIV

- K takovým podstatným jménům se řadí například hromadná substantiva *rebanho* (stádo), *grupo* (skupina), *nação* (národ) apod., která mohou sice mít singulární i plurální podobu, avšak předpokládají **určitý druh abstrakce**, protože označované skutečnosti jsou dělitelné na prvky.
- K této determinaci jsou řazeny také například jména vlastní hromadná (jako například Portugalci, Republikáni), jejichž význam odpovídá hromadnému podstatnému jménu.
- *Perto da estrada, pastavam **dois rebanhos**.*
(U silnice se pásala dvě stáda.)
- ***Os Portugueses** venceram a batalha de Aljubarrota.*
(Portugalci vyhráli bitvu u Aljubarroty.)

5. DETERMINACE KOLEKTIV

- I tímto druhem determinace lze vyjádřit věty s obecně charakterizujícím smyslem – „**frases genéricas caracterizadoras**“, [1] kdy daný sémantický celek není brán univerzálně ani singulárně, ale představuje prototyp určitých vlastností. V tomto případě pak je generický význam možno vyjádřit dvěma způsoby: **singulárním i plurálním**.
- **Os médicos são bons conhecedores da natureza humana.** (Lékaři znají dobře lidskou povahu.)
- **O médico é um bom conhecedor da natureza humana.** (Takový lékař zná dobře lidskou povahu.)
- **Um médico é um bom conhecedor da natureza humana.** (Takový lékař zná dobře lidskou povahu.)

DETERMINACE HROMADNÝCH p.JMEN

- Proti univerzální kvantifikaci jsou však možné i případy, kdy prvek náležející do daného sémantického celku dané vlastnosti postrádá. Zevšeobecňující věty mohou být eventuálně obohaceny o adverbium **obecně, normálně, běžně (geralmente, normalmente, usualmente)**, což by u univerzální kvantifikace nebylo zcela logické.

Os médicos são, geralmente, bons conhecedores da natureza humana.

(Lékaři obvykle dobře znají lidskou povahu.)

O/UM médico é, geralmente, um bom conhecedor da natureza humana

(Takový lékař obvykle zná velmi dobře lidskou povahu.)

Srovnej s:

**As baleias são, geralmente, mamíferos. (Velryby jsou * obvykle savci.)*

DETERMINACE HROMADNÝCH p.JMEN

- **intenze a extenze.**
- Singulární výraz (v jednotném čísle)
- [... je vytvořena **intenze**, tedy typický prvek, který má všechny vlastnosti tohoto sémantického celku, a ten pak tvoří prototypický prvek, nadřazenou entitu.]

Plurální výraz pak vyjadřuje **extenzi – tedy soubor** vlastností typických pro daný sémantický druh (lékaři), a ty platí pro všechny členy sémantického druhu.).

6. DETERMINACE NEGATIVNÍ KVANTIFIKACE

1a) *Não encontrei **salmonetes** no mercado.*

b) *Não encontrei **os salmonetes** no mercado.*

- Některé prostředky vyjádření negativní kvantifikace mohou být ještě expresivnější, například *um, um único*, apod.

*Não conheço **uma única pessoa** que me possa responder esta pergunta.*

(Neznám jednoho jediného člověka, který by mi dokázal odpovědět na tuto otázku.)

7. DETERMINACE NEPOČITATELNÝCH/látkových P.JMEN

- Nepočítatelná /látková substantiva se liší od substantiv počítatelných tím, že v nepřeneseném významu nemají plurální podobu a pokud vyjadřují plurální význam, pak je lze použít pouze s neurčitými kvantifikátory (*muito* - mnoho, *pouco* - trochu, *demasiado* - příliš, *bastante* - dosti): *muita água* (mnoho vody), *pouco açúcar* (málo cukru), *demasiada areia* (příliš písku), *bastante esforço* (dost snahy), *muita alegria* (velká radost). Do nepočítatelných substantiv řadíme také abstraktní jména.

7. DETERMINACE NEPOČITATELNÝCH/látkových P.JMEN

- *Rozdíl pouze v jednotném čísle:*

*Isto é **pão** /***livro**. (správně: um livro)
(Toto je chléb/kniha.)*

*Prefiro **chá** /***mesa**. (Mám raději čaj/stůl.)*

*Quero **café**/* **sapato**. (Chci kávu/ botu).*

*Aqui há **açúcar**/* **flor**. (Zde je cukr/květina.)*

7. DETERMINACE NEPOČÍTATELNÝCH/látkových P.JMEN

- *Rozdíl pouze v jednotném čísle, v množném čísle je v obou případech člen vynechán:*
- *Isto são **livros/uns livros**.*
- *Prefiro ter **mesas de madeira** em minha casa.*
- *Quero **sapatos**.*
- *Aqui há **flores**.*

7. DETERMINACE NEPOČITATELNÝCH/látkových P.JMEN

- Některá nepočítatelná podstatná jména se mohou stát počítatelnými, pokud jsou použita s určitým kvantifikátorem, například *torrão ou pacote de açúcar* (homole nebo sáček cukru), *grão de café/areia* (zrnko kávy/písku); *bago de arroz* (zrno rýže).

Quero **pão** (nepočítatelné). /Quero **um pão** (počítatelné).

(Chci chleba /chci jeden chleba.)

Tens **ovo** (nepočítatelné) na gravata. /Tens **um ovo** no prato (počítatelné).

(Máš vajíčko na kravatě./Máš jedno vejce na talíři.)

7. DETERMINACE NEPOČITATELNÝCH/látkových P.JMEN

- Přítomnost či absence členu v předložkových syntagmatech také mohou určit druh podstatného jména: nepočítatelná jsou opět použita bez determinantu:

*Fiz o bolo **com maçã** (nepočítatelné).*

*Fiz o bolo **com uma maçã** (počítatelné).*

(Upekl jsem buchtu z jablek. /

Upekl jsem buchtu z jednoho jablka.)

7. DETERMINACE NEPOČÍTELNÝCH/látkových P.JMEN

- Rozhodující je v rámci determinace látkových podstatných jmen tedy rozlišení determinace generické, kvalitativní a kvantitativní:

7. DETERMINACE NEPOČÍTATELNÝCH/látkových P.JMEN

- **Determinace generická:**

O oxigénio é indispensável a todas as formas de vida existentes na Terra.

(Kyslík je nezbytný pro všechny formy života existující na Zemi.)

O minério de ferro é um mineral.

(Železná ruda je minerál.)

7. DETERMINACE NEPOČÍTELNÝCH/látkových P.JMEN

- **Determinace kvantifikační** spočívá v možnosti dělit denotát látkového podstatného jména na menší části , kdy je určena implicitně jen část z celku.
- ***Bebi um copo de vinho ao jantar.***
(Vypil jsem jednu sklenici vína k večeři.)

7. DETERMINACE NEPOČÍTELNÝCH/látkových P.JMEN

- **Partitivní užití**, které je typické pro vyjádření denotátu určitého množství látkového podstatného jména:

*Já bebeste **do** Porto?
portského?)*

(Už ses napil

*Já comeste **do** pão?
chleba?)*

(Už sis dal kousek

7. DETERMINACE NEPOČÍTELNÝCH/látkových P.JMEN

- **Determinace kvalitativní**

*Comi **bolo** ao jantar.*

(Snědl jsem k večeři koláč.)

5. DETERMINACE HROMADNÝCH p.JMEN

- **intenze a extenze.**
- Singulární výraz (v jednotném čísle)
- [... je vytvořena **intenze**, tedy typický prvek, který má všechny vlastnosti tohoto sémantického celku, a ten pak tvoří prototypický prvek, nadřazenou entitu.]

Plurální výraz pak vyjadřuje **extenzi – tedy soubor** vlastností typických pro daný sémantický druh (lékaři a Transmontánci), a ty platí pro všechny členy sémantického druhu.)

Další funkce a použití členu:

- **DALŠÍ FUNKCE A POUŽITÍ ČLENU:**
 - a) **substantivizuje jiný slovní druh (pomocí nevlastní derivace- derivação imprópria)** Oživení výpovědi, textu.

-Sloveso i větu vedlejší krácenou infinitivem:

Agradeço-lhe **o ter-me** convidado para os Dias de Cultura.

Spojky: Velice často se objevuje i s **o porquê 494 ocorrências**

/os porquês 88 ocorrências ve významu příčina, příčiny: o porque *par=ext6198-nd-91a-2:*

Spojky a neurčitá zájmena (onde, como...) Interpretar não é julgar, mas explicar **o porquê** e **o como** das situações . *par=ext57719-soc-95b-1:*

«É apenas um plano de intenções», diz, no qual falta concretizar o como, o quanto e **o quando** .- *par=ext1419145-des-91b-2:* «Correr para Viver Melhor» responde a questões tão indispensáveis como são **o onde, o quando, o como ou o porquê de** correr, e ajudará, sem dúvida, a uma mais correcta iniciação nesta actividade, bem como a diminuir o grau de incerteza em que vai vivendo a corrida de muitos atletas

POUŽITÍ ČLENU S TOPONYMY

Se členem

- S názvy zemí, oblastí, kontinentů, hor, sopek, konstelací, řek, jezer, oceánů, moří, ostrovů a souostroví:

O Brasil, os Estados Unidos, os Alpes, o Nilo, o Atlântico, os Açores, a Madeira, o Mediterrâneo,

Bez členu

- Některé země se však používají bez členu. Jde o **Portugalsko** a jeho **bývalé kolonie**:

Portugal, Angola, Moçambique, Cabo Verde, São Tomé e Príncipe, Macau, Timor.

I zde je však **výjimka**:

O Brasil, a Guiné

Člen s toponymy

Shoda v rodě a čísle

- Os Estados Unidos
- O Benim
- O Mali
- As Madivas

Není shoda v čísle

- O Alaska
- O Canadá
- O Kenja
- O Srí Lanka

Rozlišné použití v PE a PB

Brazilská portugalština

- em Fiji
- em Gana
- em Honduras
- em Liechtenstein
- em Luxemburgo
- em Maurício
- em Mônaco
- em Montenegro
- em Ruanda
- em Uganda

Evropská portugalština

- nas Fiji
- no Gana
- nas Honduras
- no Liechtenstein
- no Luxemburgo
- na Maurícia
- no Monaco
- no Montenegro
- no Ruanda
- no Uganda”

Rozlišné použití v PE a PB

Brazilská portugalština

- no Marrocos
- na Espanha
- na França
- na Inglaterra
- na Holanda
- na África

Evropská portugalština

- em Marrocos
- em Espanha
- em França
- em Holanda
- em Inglaterra
- em África

PORTUGALŠTINĚ EVROPSKÉ

spisovná a lidová

lidově

- no Marrocos
- na Espanha
- na França
- na Inglatterra
- na Holanda
- na África
- na Angola

spisovně

- em Marrocos
- em Espanha
- em França
- em Holanda
- em Inglatterra
- em África
- em Angola

POUŽITÍ ČLENU S ANTROPONYMY (křestní jména)

Brazilská portugalština

- **Joana** está em casa.
(standardní použití bez členu)

- **A Joana** está em casa
(familiární – jen ti nejbližší)

Evropská portugalština

- **A Joana** está em casa
(standardní použití se členem)

- Joana está em casa
(vysoce formální –
ALE TAKÉ:
Reportáže, literární
recenze... apod.)

ANTROPONYMY (jména a příjmení)

Brazilská portugalština

- **Joana Gomes** está em casa.

Evropská portugalština

- **Joana Gomes** está em casa.

(standardní použití se členem)

- **A Joana Gomes** está em casa

(vysoce formální)

ANTROPONYMY (jména a příjmení slavných osobností)

Brazilská portugalština

- **Camilo Castelo Branco** foi um famoso poeta portuges.

Evropská portugalština

- **Camilo Castelo Branco** foi um famoso poeta portuges
(**standardní** použití se členem)

- **O Camilo Castelo Branco** foi um famoso poeta portuges
(**lidové, familiární**)

POUŽITÍ ČLENU S „CASA“

EM CASA SPISOVNĚ

- **EM CASA** - DOMA
- **EM CASA DA JOANA** – U JoANY

NA CASA DE ALGUÉM LIDOVĚ

- **NA CASA DA JOANA**
- U JOANY

- **Neříká se *na casa* = *doma* !!!**

POUŽITÍ ČLENU S AMBOS, TODOS, OUTROS

Se členem

AMBOS OS LIVROS são bons.
Obě dvě knihy jsou dobré.

TODOS AS CASAS são
grandes.
Všechny domy jsou velké

OUTROS – JINÍ
X
OS OUTROS - OSTATNÍ

Bez členu

AMBOS são bons.
Obě jsou dobré.

TODAS são grandes.
Všechny jsou velké.

POUŽITÍ ČLENU S POSESIVY

os.	č	singular		plural	
	rod	ženský	mužský	ženský	mužský
eu	SG	meu	minha	meus	minhas
tu		teu	tua	teus	tuas
você		seu	sua	seus	suas
ele		dele /seu	dele/seu	dele /seus	dele/seus
ela		dela/sua	dela/sua	dela/sua	dela/sua
nós		nosso	nossa	nossos	nossas
vós	pl	vosso	vossa	vossos	vossas
vocês		seu/*voss	sua/*vossa	seus/*vossos	suas/*vossas
eles		o			
		deles/seu	deles/seu	deles/seus	deles/seus

POUŽITÍ ČLENU S POSESIVY

Evropská portugalština

O nosso pai.

A nossa escola.

Brazilská portugalština

O nosso pai.

A nossa escola.

Ale častější je:

Nosso pai.

Nossa escola.

Člen s hodinami

PE – bez členu

- São (-) duas (horas).

PB – se členem

- São **as** duas.

Další funkce a použití členu:

- **DALŠÍ FUNKCE A POUŽITÍ ČLENU:**
 - a) **substantivizuje jiný slovní druh (pomocí nevlastní derivace- derivação imprópria)** Oživení výpovědi, textu.

-Sloveso i větu vedlejší krácenou infinitivem:

Agradeço-lhe **o ter-me** convidado para os Dias de Cultura.

Spojky: Velice často se objevuje i s **o porquê 494 ocorrências**

/os porquês 88 ocorrências ve významu příčina, příčiny: o porque *par=ext6198-nd-91a-2*:

Spojky a neurčitá zájmena (onde, como...) Interpretar não é julgar, mas explicar **o porquê** e **o como** das situações . *par=ext57719-soc-95b-1*:

«É apenas um plano de intenções», diz, no qual falta concretizar o como, o quanto e **o quando** .- *par=ext1419145-des-91b-2*: «Correr para Viver Melhor» responde a questões tão indispensáveis como são **o onde, o quando, o como ou o porquê de** correr, e ajudará, sem dúvida, a uma mais correcta iniciação nesta actividade, bem como a diminuir o grau de incerteza em que vai vivendo a corrida de muitos atletas

Substantivizace

- - s částečnými slovy, ne slovy: **O sim, o não** par=ext13034-nd-98b-2:

O dirigente do Pp acredita que «**o não** a esta regionalização é a resposta que o país precisa» .

Os nãoos, os sins, o não, o sim (os sim, os sins, os nãoos...raritní)

- - předložky:

Os prós, os contras

- -S příslovci

O bem que ele fala.

Qual o retorno dessa verba? Viana - Se população imaginasse **o bem que** faz ao pagar a taxa, não reclamaria. Essa taxa é de 1977
O rapidamente que ela corre.

- - s citoslovci

Oxaguian é **o oxalá** guerreiro, cheio de vitalidade, símbolo da mocidade, às vezes sincretizado como Menino

Určení rodu a čísla

- **c) je relevantní pro zjištění rodu a čísla** u některých uniformních podstatných jmen. o/a pianista o/os atlas, o/os lápis, o/a turista. fazer parte (tvořit součást) x fazer a parte (fazer a sua/minha/tua parte—dělat, co se očekává),
abrir a mão (pustit, opustit, odstavit) x abrir mão (souhlasit, ustoupit, rezignovat)
- **o guia/a guia**
(derivado regressivo de guiar)
s. f. – průvodní list, průvodní doklad, potvrzení, vedení, Tech. Vodicí lišta, vodicí plocha, motouz
s. m. – návod, směrnice, vodítko, plán (města), průvodce (turistický), ukazatel cesty, vůdce výpravy, zvíře, co stojí v čele stáda...
- **o lente/a lente**
adj. 2 gén.
1. Que lê.
s. 2 gén. – univerzitní profesor
s. f.-. lupa, kontaktní čočka (as lentes de contato)

Relevantní pro určení rodu, potažmo významu

- **o capital/a capital**

nome feminino

1.cidade ou povoação onde reside o governo de uma nação, região ou distrito2.letra maiúscula

nome masculino

1.Kapitál – společenské jmění – capital social, pena capital – trest smrti2.Hodnoty3.Peníze
4.Přeneseně hodnota morální a duchovní, předána dlouhou tradicí. (Do lat. capitale-, «da cabeça; principal»)

- **O guarda/a guarda**

F.

1.acto ou efeito de guardar – hlídání, strážení2.protecção; defesa – ochrana, obrana3.serviço de guardar ou vigiar; vigilância; sentinela – hlídka4.grupo de militares que ocupam um posto de defesa ou vigilância – stráž5.resguardo; anteparo – ochrana 6.folha que resguarda o princípio ou o fim de um livro předsádka knihy7.Conservação – zachování8.Retenção - 9.Cuidado – ochrana před guarda-lama – blatník, guarda-chuva – deštník10.Abrigo – plášť11.favor; benevolência – benevolence12.[plural] anteparos aos lados de uma ponte - stěny – boční chrániče/zabradlí mostu nome 2 géneros

M.

1.pessoa encarregada de guardar alguma coisa – strážník, hlídač2.polícia; a velha guarda os veteranos, os mais antigos; ó da guarda! pedido de socorro(Deriv. regr. de guardar)

Syntakticky relevantní

- **d) někdy je také syntakticky relevantní:**
- Falámos em terça-feira. Oblíquo obrigatório /Objecto Indirecto
-
- Falámos na terça-feira. Oblíquo não obrigatório (adjunto) /Adjunto adverbial

Významově relevantní

- **e) významově relevantní:**

fazer parte (tvořit součást)

X

fazer a parte (fazer a sua/minha/tua parte—dělat,
co se očekává),

abrir a mão (pustit, opustit, odstavit)

X

abrir mão (souhlasit, ustoupit, rezignovat)

Další oblasti provedeného výzkumu

- **v žurnalistice, s antroponymy, s toponymy, s názvy dnů v týdnu.**

V budoucnu

- Rozdíl mezi použitím členu v evr.a braz.portug. Ve vybraných konstrukcích
- www.corpusdoportugues.org.
- Problematika překladu členu (Interkorp)
- www.korpus/Park/Login
- Didaktická metoda výuky členu (v různých registrech).